МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 5

Матеріали
Звітної науково-практичної конференції науковців МАУП
“Соціальна практика та теоретико-методологічні
засади модернізації України
(політичні, юридичні, економічні та психологічні проблеми)”
м. Київ, МАУП, 30 листопада 2017 р.

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2017

ББК 63.3(4УКР)я43
С76

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 12 від 25.10.17)

Редакційна колегія:
М. Н. Курко (голова), д-р юрид. наук, проф.;
М. Ф. Головатий (заступник голови), д-р політ. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
В. І. Литвиненко, д-р юрид. наук, проф.;
Є. О. Романенко, д-р наук з держ. упр., проф.;
О. Л. Фещенко, канд. екон. наук, доц.;
Л. В. Янюк (виконавчий редактор).

Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП "Видавничий дім "Персонал", 2008 —

С76 Вип. 5: Матеріали звітн. наук.-практ. конф. "Соціальна практика та теоретико-методологічні засади модернізації України (політичні, юридичні, економічні та психологічні проблеми)", 30 листопада 2017 р. / редкол. : М. Н. Курко (голова) [та ін.]. — 2017. — 352 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези доповідей учасників науково-практичних форумів МАУП, що відбувались у контексті загальноакадемічної Науково-практичної конференції "Соціальна практика та теоретико-методологічні засади модернізації України (політичні, юридичні, економічні та психологічні проблеми)" з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2017
© ДП "Видавничий дім "Персонал", 2017

Грутман Л. О.
Правова охорона знаків для товарів і послуг (торгівельних марок) в Україні *186*

Міхатуліна О. М.
Господарсько-правова відповідальність та адміністративно-господарські санкції до суб'єктів господарювання *189*

Невесенко Т. С.
Форми та методи, а також правовий режим валютного контролю в Україні — покращення фінансової політики *192*

Шашкова-Журавель І. О.
Розвиток універсальної міжнародно-правової системи захисту трудових прав моряків *196*

Медвідь Ф. М., Медвідь А. М., Чорний Е. В.
Правова доктрина як джерело (форма) права *199*

Козоріз В. С.
Правове регулювання іпотеки в господарській діяльності банків в Україні *202*

Мельниченко Я. Б.
Ціннісні основи права: сучасне прочитання *205*

Петенко А. М.
Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності *208*

Гуменюк І. В.
Форми господарсько-правової відповідальності *211*

Мойсеєнко Д. М.
Державне регулювання науково-технічної діяльності в Україні *214*

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ, ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ

ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ "Проблеми і перспективи соціально-економічного розвитку України в умовах європейської інтеграції"

Бойченко Е. Б., Васильчук Н. О.
Трудова мобільність як домінанта впливу на економічну систему *217*

Васильчук Н. О., Бойченко Е. Б.
Ретроспективний аспект формування жіночої зайнятості в Україні *221*

Буковинська М. П.
Формування соціальних технологій корпорацій *225*

Сафонова В. Є.
Нові форми взаємодії освіти і бізнесу в контексті європейської інтеграції *227*

Романова Л. В., Борзак К. В.
Удосконалення маркетингової товарної політики промислового підприємства на ринку електротехнічної продукції *230*

Романова Л. В., Пастух К. О.
Вдосконалення маркетингової стратегії підприємства на ринку металопластикових вікон *234*

Т. С. НЕВЕСЕНКО
ст. викл., ННІП МАУП

ФОРМИ ТА МЕТОДИ, А ТАКОЖ ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВАЛЮТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ – ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ

Валютний контроль є невід'ємною складовою та фундаментом для розвитку нормальної економіки європейської країни. Тому аналітичний та комплексний підхід до розгляду правового режиму валютного контролю в Україні є запорукою до побудови нового креативного погляду на проблеми в валютній галузі, а в подальшому до застосування запропонованих інноваційних ідей в галузі фінансової політики держави.

На сьогодні в Україні склалася система нормативних актів, регулюючих валютні відносини. Під такою системою треба розуміти узяту в єдності і взаємозв'язку сукупність юридичних норм, за допомогою яких держава та уповноважені нею органи здійснюють упорядкування суспільних відносин, що виникають у процесі збору, акумуляції, розподілу і використання валютних фондів [3, с. 17].

Система валютного законодавства України є явищем складним як з конструкційної, так і з динамічної точок зору. Конструкційно вона містить у своєму складі норми, які мають різну юридичну силу і прийняті відповідно різними державними й іншими уповноваженими органами. До складу цієї системи входять закони України, постанови Верховної Ради України, декрети КМУ, укази Президента України, різні інструктивні вказівки Національного банку України і інші нормативно-правові акти.

Зазначимо, що ці нормативно-правові акти можна поділити на декілька груп. Серед них можна назвати нормативні акти, що містять загальні питання валютного регулювання, порядок встановлення курсу національної валюти України до іноземних валют, порядок проведення операцій з іноземною валютою; порядок використання іноземної валюти як засобу платежу на території України, порядок проведення операцій з готівковою іноземною валютою, питання валютних операцій іноземних інвесторів на території України; питання кредитування в іноземній валюті, порядок використання іноземної валюти фізичними особами. Крім зазначених вище, до сфери валютного регулювання належать питання щодо розрахунків за експортно-імпортними операціями, діяльності пунктів обміну іноземної валюти, правового статусу валютних і майнових цінностей юридичних осіб України за кордоном, організації бухгалтерського обліку та звітності по валютних операціях.

Важливою складовою частиною правового регулювання валютних відносин є встановлений в Україні правовий режим їх здійснення. Він має відмінності від правового режиму державної валютної монополії, сутність якого полягає у винятковому праві держави й уповноважених органів на здійснення усередині країни операцій з іноземною валютою та іншими валютними цінностями [6, с. 146].

Правовий режим валютних відносин в Україні можна визначити, як режим валютних обмежень, під яким необхідно розуміти сукупність заходів і нормативних правил, установлених у законодавчому або адміністративному порядку та направлених на обмеження операцій з валютними цінностями.

Сутність такого режиму полягає в припиненні вільних операцій з валютними цінностями і введення певного порядку їх здійснення. В теорії держави та права такий режим прийнято іменувати загально дозволенним, тобто при цьому режимі встановлюється загальний дозвіл, в рамках якого закон визначає обмеження в здійсненні і забороні здійснення конкретних дій. У відповідності з вказаним загальним дозволом кожний конкретний суб'єкт має право бути власником валютних цінностей з повною правомочністю — володіння, користування і розпорядження. Але вказану правомочність власник може реалізувати тільки способами, передбаченими законом.

Головною відмінністю таких суспільних явищ, як валютні обмеження і валютна монополія, є те, що в першому випадку має місце дозвіл недержавним суб'єктам здійснювати операції з валютними цінностями, чого немає при валютній монополії, де, незважаючи на те, що центральний державний банк міг давати і давав доручення на здійснення під його контролем валютних операцій іншим організаціям, але ці організації були державними.

Слід відзначити, що будь-який установлений державою правовий режим, у тому числі і режим валютних обмежень, тільки тоді буде дієвим, коли держава може забезпечити й закріпити його дотримання всіма розпорядчими засобами, які в неї є. Одним з найважливіших засобів забезпечення і дієвості встановленої державою моделі взаємозв'язків валютних відносин з іншими соціальними об'єктами є контроль за їх дотриманням [5, с. 374].

Під формою валютного контролю слід розуміти специфічний спосіб взаємодії органів і агентів валютного контролю в процесі здійснення контрольних заходів щодо резидентів і нерезидентів на предмет дотримання ними валютного законодавства України, а також нормативних актів органів валютного регулювання і актів органів валютного контролю при здійсненні валютних операцій [2, с. 145].

У фінансово-правової теорії та практиці здійснення валютного контролю традиційно виділяються наступні його форми: попередній, поточний і наступний.

Попередній валютний контроль проводиться до здійснення валютних операцій в цілях їх санкціонування. Наприклад, до видачі дозволу на здійснення валютних операцій за контрактом (кредитним договором), а також на відкриття рахунку в банку-нерезиденті орган валютного контролю зобов'язаний перевірити достовірність поданої резидентом документації; до здійснення банківських операцій з обслуговування валютного рахунку клієнта уповноважений банк повинен перевірити відповідність інформації, зазначеної резидентом в розрахунковому документі, відомостям, що містяться в документах, що є підставою для проведення валютних операцій, а також дотримання резидентом і нерезидентом порядку оформлення розрахункових документів відповідно до вимог, встановленими нормативними актами Національного банку України.

Попередня реалізація органами і агентами валютного контролю своїх функцій має велике значення для попередження валютних правопорушень і сприяє зміцненню фінансової дисципліни.

Результати попереднього валютного контролю зовні можуть бути оформлені у вигляді дозволів на здійснення валютних операцій, висновків про відповідність наданої документації чинному законодавству і т. д.

Поточний валютний контроль проводиться під час здійснення будь-яких валютних операцій: купівлі-продажу іноземної валюти та валютних цінностей, відкритті резидентом валютного рахунку, здійсненні міжнародних розрахунків і т. д. Поточний валютний контроль реалізується в повсякденній діяльності органів та агентів валютного контролю. Наприклад, при перетині митного кордону України митні ор-

гани перевіряють правильність оформлення декларації на вивезення готівкової валюти; під час здійснення розрахунків по валютному рахунку уповноважений банк перевіряє відповідність інформації, зазначеної резидентом в довідці про валютні операції, відомостям, що містяться в документах, що є підставою для проведення валютних операцій, а також дотримання резидентом порядку оформлення довідки про валютні операції, установленого Національним банком України.

Особливістю поточного валютного контролю є його проведення в ході реалізації господарських чи фінансових операцій, тому інакше його називають оперативним контролем. Він ґрунтується на документах та інформації, що надаються резидентами органам і агентам валютного контролю, на даних бухгалтерського обліку, первинних документах, порядку ведення касових операцій, що дозволяє і контролюючим органам, і підконтрольним суб'єктам швидко реагувати на зміни у фінансовій діяльності, попереджати порушення валютного законодавства.

Наступний фінансовий контроль проводиться після завершення валютних операцій шляхом зіставлення документів та інформації, що підтверджують здійснення валютних операцій, виконання зобов'язань за валютними контрактами, проведення перевірок повноти та достовірності обліку та звітності за валютними операціями резидентів і нерезидентів.

Результатом подальшого валютного контролю є: видача органами валютного контролю приписів, які зобов'язують учасників валютних правовідносин усунути виявлені порушення валютного законодавства та актів органів валютного регулювання; відмова уповноваженими банками своїм клієнтам у здійсненні валютних операцій, а також у відкритті рахунку у разі неподання встановлених документів або подання недостовірних документів.

Головною метою подальшого валютного контролю є попередження, виявлення і припинення валютних правопорушень.

Подальший контроль відрізняється поглибленим аналізом валютних операцій будь-якого суб'єкта за певний період і дозволяє визначити ступінь ефективності проведених раніше попереднього і поточного фінансового контролю [4, с. 112].

Практична реалізація валютного контролю здійснюється з використанням певних методів.

Метод валютного контролю — це специфічний прийом і спосіб його здійснення. Методи валютного контролю можна поділити на основні, спеціалізовані та додаткові.

Основні методи валютного контролю — спостереження (постійне ознайомлення з діяльністю підконтрольного об'єкта без використання складних прийомів отримання та оцінки інформації) і перевірка (поглиблене вивчення діяльності підконтрольного об'єкта) [2, с. 146].

Результатом методу спостереження в багатьох випадках стає прийняття підзаконного НПА, що регулює нагальні питання предмету спостереження.

Перевірка являє собою один з основних методів валютного контролю та передбачає дослідження певного кола питань з метою виявлення та припинення порушень валютного законодавства. У ході здійснення перевірки контролюючі органи аналізують правильність здійснення валютних операцій підконтрольного об'єкта, залучаючи максимальну кількість документальних джерел інформації. Об'єктом перевірки можуть бути будь-які валютні операції, вчинені резидентами або нерезидентами, а також операції, пов'язані з відкриттям і веденням рахунків [4, с. 112].

Спеціалізовані методи валютного контролю: обстеження — стосується конкретного питання і зачіпає широке коло підконтрольних об'єктів, і ревізія — всебічне

вивчення фінансово-господарської діяльності підконтрольного об'єкта шляхом зіставлення документальних та фактичних даних.

Додаткові методи валютного контролю: аналіз та запит.

Аналіз передбачає обробку документальної інформації з використанням спеціальних аналітичних прийомів [2, с. 147].

Запит передбачає витребування органом або агентом валютного контролю документів або інформації, які містять відомості про валютні операції і рахунки, відкриті резидентами або нерезидентами відповідно до валютного законодавства. Цей метод контролю застосовується органами валютного контролю, які мають право вимагати від агентів валютного контролю, резидентів і нерезидентів інформацію та документи, а також агентами валютного контролю, наділеними повноваженнями витребувати у осіб, які вчиняють валютні операції, необхідні відомості [4, с. 113].

Висвітлений у ході статті правовий режим, форми та методи валютного контролю є невід'ємною частиною економіки України. Оскільки для здійснення валютного контролю державні органи та банківські установи, як агенти валютного контролю, наділені контрольними повноваженнями, що зобов'язує їх обмінюватись інформацією, проводити перевірки, вимагати необхідні дані та здійснювати інші правочини, закріплені та не заборонені законодавством.

Валютний контроль буває в таких формах: попередній, поточний, оперативний, наступний.

Метод валютного контролю — це специфічний прийом і спосіб його здійснення. Методи валютного контролю можна поділити на основні (спостереження і перевірка), спеціалізовані (обстеження і ревізія) та додаткові (аналіз та запит).

Джерела

1. Алєксєєв І. В., Колісник М. К. Гроші та кредит: навч. посіб. — К.: Знання, 2009. — 253 с.
2. Банки и небанковские кредитные организации и их операции: учебник / под ред. Е. Ф. Жукова. — М.: Вузовский учебник, 2005.
3. Джвага А. В. Правові основи валютного регулювання та валютного контролю в україні. [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Класичний приватний ун-т. — З., 2015. — 21с.
4. Крохина Ю. А. Валютное право : учебник [для вузов] / Ю. А. Крохина, Ю. Л. Смирникова, Ю. В. Татина ; под ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. А. Крохиной. — М. : Высшее образование, 2007. — 378 с.
5. Роль В. Ф., Сергієнко В. В., Попова С. М. Фінансове право: навч. посіб. — К.: Центр учбової л-ри, 2011. — 392 с.
6. Северин О. Є. Правове регулювання валютних операцій суб'єктів господарської діяльності: дис. ... канд. юрид. наук : спец. 04 / О. Є. Северин. — Донецьк, 2003. — 216 с.